

SADRŽAJ

Reč autorke	7
OPŠTI DEO	9
1. Razumevanje nasilja	11
Strukturalno i kulturalno nasilje	11
Sindrom dozvoljene mržnje	14
Lucifer sindrom	15
Štokholmski sindrom	17
Sindrom naučene bespomoćnosti	19
Denoveze sindrom	22
Sindrom razbijenih prozora	24
Srbija: najnoviji primeri	26
Moć negiranja, negacija moći	28
Okolnosti koje doprinose nastanku i razvitku nasilja	29
(Ne)Obrazovanje	29
Posedovanje vatrenog oružja	30
Nezaposlenost	31
Zaključak	32
Literatura za razumevanje nasilja	33
Nasilje dominacije i bogaćenja: neoliberalna ili solidarna Evropa	37
Preteće nasilje neoliberalizma	37
Kritike i porast antievropskog raspoloženja	37
Moć iz senke (možda) u funkciji revitalizacije Evrope	38
Vizija Evrope evropskih građana	40
Sjedinjene evropske države: rešenje krize ili neodrživi centralistički fanatizam	41
Ekstremizmi nacionalističkog i separatističkog tipa, britanski brixit, Belgija, Škotska, Katalonija, Venecija, Južni Tirol, Ukrajina	41
Literatura za nasilje neoliberalizma	44
2. Rodno zasnovano nasilje	49
Pojam, vrste i definicije rodno zasnovanog nasilja	49
Neprijavlivanje	54
Okolnosti povezane sa nasiljem	54
Nasilje u partnerskim vezama: lično je političko	55
Istina o nasilju u porodici	58

Pravni mehanizmi zaštite	60
Odgovornost države	67
Primer prakse Osnovnog javnog tužilaštva iz Zrenjanina	69
Presude Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima porodičnog nasilja	71
<i>Prva presuda: Tomašić protiv Hrvatske (januar 2009)</i>	72
<i>Druga presuda: Opuz protiv Turske (juni 2009)</i>	75
Nove nacionalne politike protiv nasilja nad ženama su neophodne	78
Rezime potrebnih pravaca promena i mogućih modela promena	79
Literatura za rodno zasnovano nasilje	82

POSEBNI DEO 85

1. Femicid 87

Pojam i rasprostranjenost femicida	87
Femicid: faktori rizika	91
Hegemonistička muškost	93
Preventivne strategije	97
Ženoubistvo i samoubistvo ubice	99
Femicid sa samoubistvom ubice u Srbiji	100
Motivi	102
Prethodno postojanje porodičnog i/ili partnerskog nasilja	105
Literatura za femicid	110

Medijsko izveštavanje o femicidu	114
Femicid kao (ne)predvidljiv događaj	115
Regionalnost – osvrt na medijsko izveštavanje o femicidu u Republici Srpskoj	117
Literatura: femicid u medijima	118

Medijsko izveštavanje o slučajevima femicida u 2013. godini	122
Literatura za medije 2013.	130

2. Nasilje nad LGBT osobama 133

Opšti pojmovi	133
Nasilje nad mladim lebejkama i transrodnim devojkama	135
Roditeljska porodica	136
Škola – obrazovni sistem	140
Javnost	142
Sport	145
Zaključak: o potrebnim promenama u institucionalnom obrazovnom sistemu, utopija danas, realnost sutra	146
Posle zaključka: Lucky Eddie – transrodni Viking, ili kako stripom do prihvatanja	149
Literatura za nasilje nad LGBT osobama	151

3. Vršnjačko nasilje	155
Dimenzije kršenja prava deteta vršnjačkim nasiljem	155
Uzroci vršnjačkog nasilja	157
Oblici kršenja prava deteta vršnjačkim nasiljem	159
Žrtve vršnjačkog nasilja	164
Učestalost pojave vršnjačkog nasilja	165
Karakteristike vršnjačkog nasilja	166
Tipologija žrtava vršnjačkog nasilja	168
Slabost žrtve	168
Različitost žrtve	170
Roditelji	173
Žene i vršnjačko nasilje	176
Mere za suzbijanje vršnjačkog nasilja	181
Literatura za vršnjačko nasilje	186
4. Mitovi i rituali sportskog nasilja	195
Sportsko nasilje između mita i činjenica	195
Definicija mita	195
Funkcija mitova	197
Savremeni mitovi	198
Mitovi sportskog nasilja	199
Zaključak o mitovima	209
Rituali sportskog nasilja	211
Pojam, vrste, karakteristike i društvena funkcija rituala	211
Rituali sportskog nasilja	216
Ritualno nasilje u vezi sportskih takmičenja	216
Rituali unutar navijačke grupe	221
Rituali spoljašnjeg omogućavanja nasilja navijačkim grupama	225
Zaključak o ritualima	230
Literatura o mitovima	232
Lieratura o ritualima	235
5. Verski motvisani ratovi i sukobi prošlosti i sadašnjosti	239
Pojmovi	239
Sveti rat	241
Religijsko nasilje	242
Verski elitizam, fundamentalizam i ekstremizam	244
Religijski motivisana netrpeljivost – Srbija 2006 -2009	245
Krstaški ratovi	247
Institucionalno i političko nasleđe krstaških ratova	250
Savremeni magijski ratovi na afričkom kontinentu	250

Afrički islamski ekstremizam	252
Rasizam i rasističko nasilje	254
Kju Kluks Klan	254

6. Nasilje nad ženama u islamskoj kulturi 257

Smrtna kazna	257
Kažnjavanje žrtava nasilja	258
Ugovoreni brakovi devojčica	259
Školovanje žena	260
Pravo na rad	261
Sloboda kretanja	262
Upravljanje automobilom	263
Hidžab propisi	263
Kulturne i religiozne specifičnosti ne opravdavaju diskriminaciju i nasilje	266
Završne napomene	268
Literatura za žene u islamskoj kulturi	269

7. Masovne ubice i serijske ubice 273

Svetski poznata masovna ubistva	275
Svetski poznate serijske ubice	275
Većito prisutno pitanje: fanatik ili sumanutli bolesnik	278

Reč autorke

Prvobitna ideja za pisanje knjige „Nasilje i mi – ka društvu bez nasilja“ bila je da posluži kao bazična literatura studentima predmeta Fenomenologija nasilja koji je autorka predavala od 2008. do 2013, na Fakultetu za evropske pravno političke studije u Novom Sadu. Metodološki pristup i fokus teksta je u međuvremenu promenjen, jer u vreme završetka rukopisa autorka više ne predaje taj predmet, pa je ceo tekst nužno postao manje didaktičan a više polemičko analitičan. Izostale su teme koje obično čine deo nastavnog programa predmeta Fenomenologije nasilja, kao npr, terorizam, političko nasilje i sl. Ostale su ipak teme koje su studentima bile najzanimljivije, kao npr, sportsko nasilje, femicid, opšte razumevanje nasilja, obrađene tako da mogu da budu prezentovane i studentima narednih generacija čime je napravljen svojevrsan most između prošlih generacija i očekivanih, potencijalnih budućih studenata zainteresovanih za zajedničko saznavanje i otkrivanje odgovora na večita pitanja koje pred ljudsku civilizaciju postavlja pojava nasilja. Naime, nepobitna je činjenica da je nasilje sveprisutno u ljudskoj svakodnevnicu, u svim sferama ljudskih života, od porodice, preko posla, sporta, slobodnog vremena. Svaki čovek tokom svog života iskusi neki vid nasilja, bilo da je u ulozi vršioca nasilja, možda onaj koji ga trpi ili je jednostavno svedok nasilja nad nekim drugim, tako da nam je svima svojstvena strepnja od nasilja i nada da ga možemo izbeći. Postoji takođe i jedna sveprisutna globalna solidarnost, ona koju osećaju svi ljudi - solidarnost protiv nasilja i patnje.

Upravo iz tog razloga, početni stav u nastavi Fenomenologije nasilja, kao i u pisanju knjige iz te oblasti, bio bi da je svetu, u kome je pojedinac često nemoćan pred nasiljem, potrebno posebno razumeti kompleksnost uzročnosti nasilja. Na to ukazuju mnogi koji su se bavili fenomenologijom nasilja, kao npr. Lorencu Manjano, koji je uvek naglašavao da je svakom činu nasilja prethodilo nasilje kojem je prethodilo drugo nasilje, kojem je pak prethodila određena, nasilju pogodujuća, društvena i pravna struktura, makro i mikro činioci nasilja u njihovoj faznoj dinamici i interakciji. Da se u šumi društvenih struktura i uzroka ne izgubi individualni nasilnik, pomaže tumačenje Barona Koena, koji upozorava da iščekavanje empatije predstavlja jedan od osnovnih ličnih uzroka vršenja nasilja.

Osim pitanja uzročnosti, ovaj tekst se u svakom pojedinačnom poglavlju bavi i pitanjima specifičnih i konkretnih društvenih politika i strategija koje je potrebno preduzeti u funkciji kontra mera, odnosno mera dizajniranih za suzbijanje pojava nasilja i saniranja posledica počinjenog nasilja. Nema jasnog konsenzusa

o načinu na koji bi se realizovala potpuna zaštita ljudi od nasilja, ali takođe nema ni precizne ili zajedničke ideje o tome kako treba da izgleda i na koje sve načine da bude organizovano savršeno čovečanstvo kao utopijski ambijent iz koga je nasilje eliminisano. Međutim, neke političke vrline na koje ukazuje Viktorija Kamps, npr. vrlina društvene saradnje, civilizovanost i tolerancija, razumnost i pravednost u smislu postojanja pravednih zakona i pravednih institucija, sigurno mogu da se smatraju onim osobinama društva u kome nema ambijentalnih i socijalnih podsticaja individualnom, kolektivnom i grupnom nasilništvu.